

چکیده

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران لایحه قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش، از طرف وزارت آموزش و پرورش، تهیه و برای تصویب به شورای انقلاب اسلامی ایران، ارائه شد این لایحه در ۱۵ ماده و ۴ تبصره، در بهمن ماه سال ۱۳۵۸ به تصویب شورای مذکور رسید و برای اجرا به وزارت آموزش و پرورش ابلاغ شد. مطابق متن قانون مذکور، شورای عالی آموزش و پرورش، متصدی نظارت بر حسن اجرای مصوبات و توسعه ارتباطات با مجریان و مردم می‌باشد. در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز، «نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های تحول راهبردی» به عهده شورای عالی آموزش و پرورش نهاده شده است. از طرفی مدل مشخص و مدونی نیز در این خصوص در شورای عالی آموزش و پرورش موجود نیست. لذا طراحی این الگو علاوه بر اینکه ضروری است، دارای نوآوری نیز می‌باشد. در این پژوهش به منظور طراحی الگوی فوق‌الذکر، از روش آمیخته استفاده شده است. ابزار اندازه‌گیری در بخش کیفی، مصاحبه نیمه ساختاریافته و در بخش کمی اسناد داخلی و خارجی مرتبط با سیاست‌گذاری حوزه آموزش عمومی بود. نمونه آماری پژوهش در بخش مطالعه تطبیقی، کشورهای ایران، ایالات متحده آمریکا، ژاپن، فنلاند و انگلستان بودند که به صورت هدفمند انتخاب و در بخش کیفی، نمونه آماری شامل اعضای کمیسیون‌ها و کارشناسان شوراهای عالی آموزش و پرورش و انقلاب فرهنگی بودند که تعداد این افراد ۳۰ نفر تعیین و به روش هدفمند انتخاب شدند. در این پژوهش از دو روش مطالعه تطبیقی و تحلیل مضمون استفاده شد. پس از استخراج نتایج بخش تطبیقی و اجرای مصاحبه‌ها و رسیدن به حد کفایت نتایج در نرم‌افزار مکس کیودا تحلیل شد و مدل پیشنهادی شامل سه بعد ارزیابی میزان تحقق اهداف اجرای سیاست آموزشی، ارزیابی فرآیند اجرایی سازی سیاست آموزشی و ارزیابی اثرات اجرای سیاست‌های آموزشی پیشنهاد شد. در نهایت از طریق روش پژوهش کمی توصیفی و از طریق پرسشنامه محقق ساخته نسبت به تعیین اعتبار الگوی پیشنهادی قضاوت شد.

■ واژگان کلیدی

الگو، راهبری اجرای مصوبات، تعلیم و تربیت و شورای عالی آموزش و پرورش.

طراحی الگوی راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت کشور

(مطالعه موردی: مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش)

امید امراله

استادیار دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، تهران، ایران

(o.amrolah@sccr.ir)

حیدر تورانی

استاد موسسه پژوهشی برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی، تهران، ایران

(heidar_toorani@yahoo.com)

۱. مقدمه و بیان مسئله

نظارت بر اجرای مصوبات دولتی به عنوان طریقی برای صیانت از هنجارهای برتر در سلسله‌مراتب قوانین و نیز حقوق و آزادی‌های شهروندان، مفهومی است که در همه نظام‌های حقوقی که حاکمیت قانون را پذیرفته‌اند، اعمال می‌شود. البته این نظارت برحسب اجرای مصوبات دولتی در کشورهای مختلف از الگوی واحدی پیروی نمی‌کند. یکی از مهم‌ترین مرسوم‌ترین این شیوه‌ها که از جمله عناصر حیاتی تحقق حاکمیت قانونی دولت‌ها محسوب می‌شود، نظارت بر اجرای مصوبات نهادهای قانون‌گذار آن کشور است که در پی تنظیم هرچه بیشتر اقتدار حکومت برای حمایت از حقوق و آزادی‌های شهروندان توسط خود نهادهای مقننه اعمال می‌شود (Vaithianathan et al., 2025:333). نظارت بر قدرت و نهادهای اعمال‌کننده آن، یکی از اصول زیربنایی حقوق عمومی است که به دنبال اصل حاکمیت قانون مطرح می‌گردد. از سوی دیگر، نظارت مؤثر و نه نمادین یا بی‌جان و دچار بروکراسی اداری شده و موارد مشابه، الزامات و اصولی دارد که باید مورد توجه جدی قرار گیرد. دو اصلی که در این رابطه قابل طرح است، یکی اصل تعیین دقیق صلاحیت مقام ناظر برای جلوگیری از بی‌عملی، موازی کاری و تداخل صلاحیت‌ها و وظایف ناظر با نهادهای مشابه در مقام نظارت است و دیگری اصل پراهمیت استقلال ناظر است (Mission et al., 2025: 143). نظام تعلیم و تربیت در کشور ما به عنوان نهادی رسمی که عهده‌دار تربیت شهروندان طراز نظام جمهوری اسلامی است، (که باید از هویت دینی و ملی و مهارت‌های لازم برای زیستن در دنیای پررمز و راز آینده و جامعه ایرانی وصف شده در اسناد بالادستی کشور برخوردار باشند) دارای اهمیت و جایگاه ویژه‌ای است و شورای عالی آموزش و پرورش به‌عنوان نهاد بالادستی این حوزه نقش قلب تپنده این نظام را ایفا می‌نماید و مصوبات آن برای تحقق اهداف این نظام بسیار اثربخش و مهم است. از طرفی مصوبات این شورا، با اجرای خود در تحقق اهداف این نظام نقش‌آفرینی خواهند کرد. بنابراین راهبری اجرای مصوبات شورای مذکور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در سال ۱۳۴۳ پس از تصویب قانون تفکیک وزارت فرهنگ به وزارتخانه‌های فرهنگ و هنر، آموزش و پرورش و سازمان اوقاف؛ شورای عالی آموزش و پرورش بر اساس ماده ۵ قانون مذکور، در وزارت آموزش و پرورش تشکیل شد و در شهریورماه سال ۱۳۴۵ قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مشتمل بر ۹ ماده و ۵ تبصره از تصویب کمیسیون دو مجلس سنا و شورای ملی گذشت و در سال ۱۳۴۷ اولین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش، تشکیل گردید و جلسات آن تا سال ۱۳۵۵ ادامه یافت.

از سال ۱۳۵۵ تا تاریخ ۰۸/۰۷/۱۳۵۸، جلسات این شورا تشکیل نشد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و بر اساس مطالعات و بررسی‌های مقدماتی، لزوم فعالیت این شورا احساس شد و به همین منظور لایحه قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش، از طرف وزارت آموزش و پرورش، تهیه و برای تصویب به شورای انقلاب اسلامی ایران ارائه شد این لایحه در ۱۵ ماده و ۴ تبصره، در بهمن‌ماه سال ۱۳۵۸ به تصویب شورای مذکور رسید و برای اجرا به وزارت آموزش و پرورش ابلاغ شد. مطابق متن قانون مذکور، وظیفه دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، پشتیبانی علمی، پژوهشی و خدماتی، متناسب با وظایف و مسئولیت این شورا، نظارت بر حسن اجرای مصوبات و توسعه ارتباطات با مجریان و مردم می‌باشد. علاوه بر وظایف مصرح در قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش، در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز، «نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های تحول راهبردی» در این سند به عهده شورای عالی آموزش و پرورش نهاده شده است. با توجه به مطالب مطرح‌شده، موضوع نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش یکی از مهم‌ترین وظایف این شورا تعیین‌شده است (امراه، تورانی، ۱۴۰۳: ۴).

از طرفی ضمن بررسی‌های میدانی صورت گرفته، شورای عالی آموزش و پرورش اقداماتی را جهت نظارت بر حسن مصوبات خود انجام داده است. از اهم این اقدامات می‌توان به برون‌سپاری طرح پژوهشی با عنوان «شناسایی عوامل تسهیل‌کننده و بازدارنده مرتبط با حسن اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش و ارائه الگوی نظارتی مناسب» و اجرای آن توسط جناب آقای دکتر تورانی و همکاران در سال ۱۳۸۵ (تورانی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۲) و تشکیل بخشی با عنوان «مدیریت نظارت و ارزشیابی» در ساختار دبیرخانه این شورا بوده که وظیفه این مدیریت نظارت بر حسن اجرای مصوبات این شورا می‌باشد (سایت شورای عالی آموزش و پرورش). آنچه حسب بررسی‌های میدانی حاصل شد این است که؛ مطابق مدل فعلی نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش بخش مدیریت نظارت ارزشیابی دبیرخانه این شورا وظیفه نظارت بر حسن اجرای مصوبات این شورا را به عهده دارد و با توجه به بضاعت بودجه‌ای، ساختاری و منابع انسانی خود سالیانه ۳ الی ۴ مصوبه این شورا را به لحاظ میزان اجرا نظارت می‌نماید. از طرفی با توجه به چهار دهه فعالیت قانونی شورای عالی آموزش و پرورش در کشور، ارائه گزارشی رصدی، پایشی و نظارتی در خصوص میزان پیشرفت تحقق مصوبات این شورا به نهادهای ذی‌ربط ضروری به نظر می‌رسد. از طرفی مطالبات مقام معظم رهبری (دامت برکاته) در دیدارهای ایشان با معلمان و مسئولان

آموزش و پرورش در خصوص ارائه گزارش عملکرد وزارت آموزش و پرورش و تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مخصوصاً در دهه اخیر نیز مناسبت و ضرورت طراحی الگوی نظارت بر اجرای سیاست‌های آموزشی در حکمرانی علم و فناوری کشور را بیش از پیش نمایان می‌کند. بر این مبنای، جای خالی الگویی بومی جهت نظارت بر اجرای سیاست‌های آموزشی نهادهای سیاست‌گذار حوزه آموزش و پژوهش در کشور بسیار محسوس است. بنابراین مسئله اساسی در این پژوهش، طراحی الگوی نظارت بر اجرای سیاست‌های آموزشی در حکمرانی علم و فناوری کشور، می‌باشد. در این مقاله پاسخ به چهار سؤال اصلی حائز اهمیت است.

● ابعاد و مؤلفه‌های الگوهای راهبردی اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت ناظر بر مطالعات تطبیقی در مقایسه با الگوی جاری کشور ایران کدام‌اند؟

● ابعاد و مؤلفه‌های الگوی پیشنهادی راهبردی اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت کشور کدام‌اند؟

● الگوی پیشنهادی راهبردی اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت چگونه است؟

● اعتبار الگوی پیشنهادی راهبردی اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت تا چه حد است؟

۲. مبانی نظری

در این بخش از مقاله تعاریف نظارت بر اجرای مصوبات قانونی از دیدگاه محققان مختلف در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: تعاریف نظارت بر اجرای مصوبات قانونی از دیدگاه محققان مختلف.

تعریف	محقق
فرآیند نظارت بر ایجاد تعامل میان تعیین اهداف مصوبه و اقدامات محقق کننده آن؛ ایجاد زنجیرهای علی از اهداف تا نتایج.	پرسمن و ویلداوسکی ^۱ (۱۹۸۴)
نظارت بر مجموعه اقداماتی که به وسیله افراد و یا گروه‌های شاغل در بخش خصوصی یا عمومی به منظور تحقق تصمیمات مصوبه اعمال می‌شود.	ون میتر و ون هورن ^۲ (۱۹۷۵)
فرآیندی مشتمل بر نظارت بر مجموعه‌ای از تصمیمات و اقدامات که برای اعمال اثرات تصمیمات مصوبه انجام شده و خروجی آن تحقق اهداف برنامه‌ای خواهد بود.	اوتول ^۳ (۱۹۸۷)
ارزیابی انجام تصمیمات عمده در راستای قانون که معمولاً توسط مقامات سیاسی و برخی از مقامات اداری یا قضایی اتخاذ می‌شوند.	مازمانیان و ساباتیئر ^۴ (۱۹۷۹)
نظارت بر فرآیندی که در آن برنامه‌ها یا سیاست‌ها به اجرا گذاشته می‌شوند.	هاولت و رامش (۱۳۸۰)
ارزیابی فاصله میان نیت و تصمیمات دولت برای انجام دادن یا متوقف ساختن چیزی و پدیدار شدن اثرات ناشی از اعمال آن نیت و تصمیمات است.	اوتول ^۵ (۲۰۰۰)
ارزیابی منظم و سنجیده از مجموعه فعالیت‌هایی که به وسیله دولت سازمان یافته و به سمت اهداف بلندمدت و کوتاه‌مدت مندرج در متن مصوبه هدایت می‌شوند.	هایز ^۶ (۲۰۰۰)
ارزیابی میزان تبدیل آگاهانه برنامه‌های تحقق مصوبه به واقعیت است.	گرستون ^۷ (۲۰۰۴)

1. Pressman & Wildavsky.
2. Van Meter & Van Horn.
3. O'Toole.
4. Mazmanian & Sabatier.
5. Otol.
6. Hyze.
7. Gerston.

تعریف	محقق
نظارت بر فعالیتهایی نظیر سازمان‌دهی بخش‌ها و ادارات و فراهم ساختن امکانات لازم برای به انجام رسیدن سیاست‌های تعیین شده است.	دای ^۱ (۲۰۰۷)
نظارت بر انجام فعالیتهای توسط مجریان برای نیل به مجموعه‌ای از اهداف کلی و جزئی مصوبه است.	کامپوکات ^۲ (۲۰۱۱)
ارزیابی میزان توان فراهم کردن منابع نهادی برای عملی کردن برنامه‌ها در قالب بوروکراسی است.	کرفت و فورلانگ ^۳ (۲۰۱۴)
ارزیابی مجموعه‌ای از فعالیتهای هدایت‌شده در جهت اجرای برنامه‌ها به منظور تحقق آثار آن است.	جونز ^۴ (۲۰۱۴)

نظریه‌ها و الگوهای نظارت بر اجرای مصوبات

چارچوب نظری این تحقیق برگرفته از نظریات و الگوهایی است که در ادامه به اختصار به آنها اشاره خواهد شد. هبار، دسوزا، ناگلهوت، وان بل، سرینیواس پراشانث، اسکایک و بوجانی^۵ (۲۰۲۵)، الگویی با رویکرد بالا به پایین و با شش عامل ارائه دادند که بین اجرا و تدوین مصوبات ارتباط و پیوند برقرار می‌کند (Hebbar, et al, 2025: 148). سیوئا و کو^۶ (۲۰۲۵)، متغیرهای اصلی تأثیرگذار بر فرآیند اجرای مصوبات را به سه دسته متغیرهای اصلی و اساسی، متغیرهای ساختاری و متغیرهای زمینه‌ای تقسیم کردند (Sivutha et al., 2025: 122). آیل، بکل و تافاس^۷ (۲۰۲۴)، الگویی را پیشنهاد داد که طبق آن ارتباطات و ساختار سازمانی بر منابع لازم برای اجرای مصوبات اثر می‌گذارند که این مجموعه عوامل به همراه گرایش‌ها و علائق مجریان به اجرای مصوبات منجر می‌شود. در صورتی که گرایش مجریان مساعد و موافق با مصوبه باشد و منابع لازم نیز فراهم باشد، می‌توان تحقق کارآمد

1. Dye.
2. Chompucot.
3. Kraft & Furlong.
4. Jones.
5. Hebbar, P. B., Dsouza, V., Nagelhout, G. E., van Belle, S., Srinivas Prashanth, N., Schayck, O. C. V., ... & Bhojani, U.
6. Sivutha, O., & Koo, H.
7. Ayele, C., Bekele, M., & Tafasse, M.

اجرای مصوبه را انتظار داشت (Ayele et al., 2024: 118). سینق^۱ (۲۰۲۵)، الگویی مفهومی بر مبنای الگوی ارتباطات برای اجرای مصوبات بین دولتی ارائه دادند که در آن پیاده‌سازی مصوبات توسط دولت‌ها در حقیقت تابعی از انگیزاننده‌ها و محدودیت‌هایی است که از جای دیگر در سیستم فدرال برای دولت فراهم شده است (Singh, 2025: 34). ساکوی^۲، (۲۰۲۵)، الگوی ساده‌تری را با دو متغیر ظرفیت اجرا و تعهد به اجرای مصوبات ارائه دادند که در صورت ظرفیت و تعهد بالا، اجرای هر مصوبه به سرعت و سهولت پیشرفت می‌کند و در سایر حالات مشکلات مختلفی پیش خواهد آمد (Sakwe, 2025: 111). نیارکو، اورمی، وال، سیمسک و هایق^۳ (۲۰۲۵)، در تحقیقی به ارائه الگویی برای خط‌مشی‌های مدیریت انرژی پرداختند که یافته‌های آنها الگوی پنج مرحله‌ای به صورت زیر است. ۱. فرهنگ‌سازی اجرای مصوبات ۲. ظرفیت‌سازی اجرای مصوبات ۳. کارآفرینی اجرای مصوبات ۴. هم‌افزایی در اجرای مصوبات ۵. نتیجه‌گیری (Nyarko et al., 2025: 12). کاتانگولو - ناکاشوا و امفیدی^۴ (۲۰۲۵)، در الگوی ارائه شده خود به هفت عامل اصلی اشاره شده است. ۱. کاهش بروکراسی سازمان‌های مجری ۲. عوامل رفتاری مجریان سیاست‌ها ۳. عوامل مهارتی مجریان سیاست‌ها ۴. تدوین سیاست با محوریت بخش خصوصی ۵. ابزارهای اجرای سیاست ۶. عوامل سیاسی و حقوقی ۷. بازیگران سیاست (Katangolo-Nakashwa & Mfidi, 2025: 135). شمس، مبینی‌زاده، نصیری و محمدی (۲۰۲۵) در پژوهشی، الگوی پیاده‌سازی خط‌مشی‌های اصلاح اداری با رویکرد یادگیری را ارائه که یافته‌های ایشان الگویی پارادایمی با شش مؤلفه است. ۱. شرایط علی، ۲. شرایط محیطی، ۳. پدیده اصلی، ۴. شرایط مداخله‌گر، ۵. راهبردها، کنش‌ها و واکنش‌ها، ۶. اجرای مناسب خط‌مشی‌های اصلاح نظام اداری را معرفی نمود (Shams et al., 2025: 148).

کرافت و فورلانگ (۲۰۱۷)، فرآیند سیاست را توالی منطقی فعالیت‌هایی دانسته‌اند که طی آن سیاست‌ها ایجاد می‌شود. آنها از این توالی منطقی به عنوان مدل فرآیند سیاست یاد کرده‌اند که به دلیل داشتن مفاهیم و زبان کلی، در فرهنگ‌های مختلف انطباق‌پذیر است. توالی منطقی که کرافت و فورلانگ (۲۰۱۷)، در این فرآیند بیان نمودند شامل این مراحل است: تعریف مشکل، دستور‌گذاری، تهیه و تنظیم سیاست، مشروعیت بخشی، اجرا، ارزیابی و

1. Singh, A. K.
2. Sakwe, B. T. D.
3. Nyarko, K., Urmee, T., Whale, J., Simsek, Y., & Haigh, Y.
4. Katangolo-Nakashwa, N., & Mfidi, F. H.

تغییر و خاتمه (کرافت و فورلانگ، ۲۰۱۷: ۱۸). فافارد بیان می‌کند که هاولت و همکاران در سال ۲۰۰۹ این فرآیند را به پنج مرحله زیر تقسیم نمودند: ۱. تعریف مسئله و دستورگذاری؛ ۲. شکل‌گیری، تهیه و تدوین؛ ۳. تصمیم‌گیری؛ ۴. اجرا و ۵. ارزیابی. مدل مفهومی با استفاده از الگوی فرآیندی کرافت و فورلانگ در سال ۲۰۱۷ میلادی طراحی شده است (Antoninis et al., 2023: 109). در این نظریه در ارزیابی سیاست‌های آموزشی لازم است سه موضوع مورد ارزیابی قرار گیرد: خروجی‌ها: ارزیابی منافع به وجود آمده از سیاست‌های آموزشی به نسبت منابع و هزینه‌های صرف شده برای دستیابی به آن منافع. آثار و نتایج: در این ارزیابی مشخص می‌شود که آیا اهداف از پیش تعیین شده حاصل شده و مسئله‌ای که سیاست‌گذاری آموزشی به دنبال حل آن بوده حل شده است یا خیر و پیامدها: در ارزیابی پیامدها، عواقب بلندمدت سیاست‌های آموزشی بررسی می‌شود. رویکرد نسبی‌گرا در ارزیابی معتقد است هیچ بهترین مدلی برای انجام ارزیابی وجود ندارد و روش‌ها و مدل‌های ارزیابی باید متناسب با موقعیت باشند. شاخص‌های مؤلفه ارزیابی عبارت است از: ارزیابی منابع و هزینه‌های صرف شده (کارایی)، ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر گروه هدف (اثربخشی)، ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر جامعه (پیامدها)، ارزیابی تطبیق سیاست آموزشی با چشم‌انداز آموزشی و ارزیابی کسب رضایت عمومی و ارتقای فرهنگ جامعه (King Alexander et al., 2021: 24). در نهایت، مطابق این نظریه مرحله بازخورد از اجرای سیاست‌های آموزشی وظیفه دارد نارسایی‌ها و اشکالات را در تمام فرآیند سیاست آموزشی اعم از تدوین، اجرا و ارزیابی تشخیص دهد و دریافت نماید و سپس آنها را جهت اصلاح و تغییر سیاست به مراحل قبلی سیستم برگشت دهد. بازخورد مداوم سبب می‌شود تا ضمن جلوگیری از اقدامات انحرافی و خارج از چارچوب تعریف‌شده، یادگیری دو حلقه‌ای نیز حاصل شود. شاخص‌های مؤلفه بازخورد و یادگیری عبارت‌اند از: میزان تغییر و اصلاح در شیوه اجرا، میزان تغییر و اصلاح در نحوه تصویب سیاست آموزشی، میزان تغییر و اصلاح در شکل‌گیری سیاست آموزشی و میزان تغییر و اصلاح در دستورگذاری سیاست و مصوبه آموزشی (Savandha et al., 2024: 1022).

۳. پیشینه پژوهش

مرادی و منصوریان (۱۴۰۴)، در پژوهش خود با عنوان «شیوه‌های نظارت بر مصوبات شوراهای فراقوه‌ای در نظام حقوقی ایران» چنین آورده‌اند که: در جمهوری اسلامی ایران در کنار مجلس شورای اسلامی، نهادهای دیگری را نیز می‌توان مشاهده کرد که به قاعده‌گذاری

در حدود متفاوت می‌پردازند. شوراهای فراقوه‌ای نظیر شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی فضای مجازی و شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا از این دست هستند. با پذیرش این واقعیت که شوراهای فراقوه‌ای در نظام حقوقی ایران، قواعد حقوقی وضع می‌کنند، مسئله‌ای که بسیار مهم به نظر می‌رسد سازوکار نظارتی به منظور بررسی رعایت وضع قاعده در حوزه صلاحیت توسط این نهادها و مغایرت یا عدم مغایرت یا مطابقت با هنجارهای برتر در جریان قاعده‌گذاری است. این پژوهش با رویکرد توصیفی - تحلیلی به دنبال پاسخ به این پرسش است که با چه شیوه‌ای نظارت بر مصوبات این شوراهای قابل تحقق است. نظارت بر مصوبات شوراهای فراقوه‌ای از چند طریق نظارت مردمی و همگانی، نظارت رئیس‌جمهور به جهت ریاست بر این شوراها، نظارت مقام رهبری و نظارت شرعی فقهای شورای نگهبان ممکن دانسته شد. هرچند نظارت قضایی دیوان عدالت اداری طبق قانون جدید دیوان در سال ۱۴۰۲، با ملاحظاتی همراه است، اما نظارت عام قضات محاکم در ارتباط با مصوبات این‌گونه شوراهای نیز قابل تأمل است. همچنین نظارت هیئت عالی نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام و شورای نگهبان بر مصوبات شوراهای فراقوه‌ای نیز پیشنهاد گردید. رضائی‌زاده و بیرجندی (۱۴۰۲)، در پژوهش خود با عنوان «بررسی الگوی هیئت عالی نظارت بر سیاست‌های کلی جمهوری اسلامی ایران و قیاس آن با الگوی چینی» چنین آورده‌اند که به‌موجب حق تفویض اختیارات توسط رهبری، بخشی از وظیفه نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های نظام در اصل ۱۱۰ قانون اساسی به هیئت عالی نظارت، متشکل از اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام واگذار شده است. به این مورد انتقادهایی وارد شده و برخی حقوقدانان این نظارت را برخلاف قانون اساسی می‌دانند. این پژوهش به روش تحلیلی-توصیفی انجام شده است. هدف آن است که ضمن واکاوی الگوی اسلامی-ایرانی نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های نظام، با الگوی مشابه در کشور چین نیز قیاس صورت پذیرد. نتیجه اینکه الگویی که در کشور چین مورد استفاده قرار گرفته به لحاظ سنجش میزان عملکرد قابل‌تحسین است، اما حذف نیروهای کاری با اصول اخلاقی و همچنین قوانین کار در تعارض است. در کشور ما ایرادات حقوقی به این هیئت وارد شده و از دیدگاه تقنینی، این مسئولیت پیش‌تر به شورای محترم نگهبان سپرده شده بود. بنابراین نیاز بود که پیش از رسمیت بخشی به این هیئت، برخی قوانین موضوعه اصلاح می‌شد. درعین حال معیاری برای سنجش میزان عملکرد اجرای سیاست‌های کلی وجود نداشته و به نظر می‌رسد که اگر از الگوی کشور چین استفاده شود، جهت تناسب با الگوی اسلامی-ایرانی، نیاز است که

حذف نیروی کار به دلیل عملکرد ضعیف، در چارچوب قانون کار تعدیل گشته و با نظارت شرعی و حقوقی، به مرحله اجرا درآید.

مرادی و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهش خود با عنوان «طراحی الگوی نظارت راهبردی بر تحقق سیاست‌های کلی نظام (حین اجرا) در صنعت دفاعی»، چنین نتیجه گرفتند که الگوی ارائه شده از ۷ بُعد، ۳۳ مؤلفه و ۸۶ شاخص تشکیل شده که به صورت سیستمی شامل نظارت حین اجرا بوده است. ابعاد دیگر این الگو نیز «نظارت بر تدوین ترجمان تحقق سیاست»، «نظارت بر بسترسازی‌های تحقق سیاست» و «نظارت بر الزامات اجرای سیاست» می‌باشد. فرزین و همکاران (۱۴۰۱) نیز در پژوهش خود با عنوان «الگوی نظارت راهبردی تحقق سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران» چنین نتیجه گرفتند که الگوی پیشنهادی از ده بُعد تشکیل شده است: «نظارت بر ویژگی‌های سیاست کلی تدوین شده»، «نظارت بر ملاحظات تدوین سیاست کلی»، «نظارت بر تدوین نقشه راه تحقق سیاست کلی»، «نظارت بر بسترسازی‌های تحقق سیاست کلی»، «نظارت بر الزامات اجرای سیاست کلی»، «نظارت بر ملاحظات و ویژگی‌های رهبری در تحقق سیاست کلی»، «نظارت بر ملاحظات و ویژگی‌های مجریان در تحقق سیاست کلی»، «نظارت بر مراجع و عوامل محیطی مؤثر بر تحقق سیاست کلی»، «نظارت بر دستاوردهای حاصل از اجرای سیاست کلی» و «فرآیندها، ملاحظات و الزامات نظارت بر تحقق سیاست کلی». هریک از این ابعاد دارای مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌هایی بوده که در مجموع از ۵۳ مؤلفه و ۱۱۰ زیر مؤلفه تشکیل شده است. این در حالی است که مرادی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان «الگوی نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام در صنعت دفاعی» چنین نتیجه‌گیری کردند که الگوی ارائه شده از ۷ بُعد، ۳۳ مؤلفه و ۸۶ شاخص تشکیل شده که به صورت سیستمی شامل نظارت حین اجرا بوده است. ابعاد شامل «نظارت بر تدوین ترجمان تحقق سیاست»، «نظارت بر بسترسازی‌های تحقق سیاست» و «نظارت بر الزامات اجرای سیاست» است و در نهایت حسین پور و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «تدوین الگوی نظارت بر سیاست‌های عمومی مصوب مجلس شورای اسلامی» با تأکید بر حوزه امور اقتصادی، به این جمع‌بندی رسیدند که عناصر اصلی نظام نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های عمومی مجلس شورای اسلامی عبارت‌اند از: توجه به راهبردهای اصلی نظام، مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام، توجه به تطبیق سیاست‌های عمومی مصوب مجلس شورای اسلامی در حوزه امور اقتصادی با برنامه توسعه جمهوری اسلامی ایران، ایجاد هماهنگی و وحدت میان نظرات و

سیاست‌های دولت و نمایندگان مجلس شورای اسلامی با حفظ استقلال هر یک از آنها. در جدول ۲ خلاصه‌ای از پیشینه پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲: خلاصه پیشینه پژوهش.

ردیف	نام پژوهشگر / سال پژوهش	عنوان پژوهش	خلاصه نتایج
۱	رضائی زاده، محمدجواد؛ بیرجندی، علیرضا. (۱۴۰۲)	بررسی الگوی هیئت عالی نظارت بر سیاست‌های کلی جمهوری اسلامی ایران و قیاس آن با الگوی چینی	نیاز بود که پیش از رسمیت بخشی به این هیئت، برخی قوانین موضوعه اصلاح می‌شد. درعین حال معیاری برای سنجش میزان عملکرد اجرای سیاست‌های کلی وجود نداشته و به نظر می‌رسد که اگر از الگوی کشور چین استفاده شود، جهت تناسب با الگوی اسلامی-ایرانی، نیاز است که حذف نیروی کار به دلیل عملکرد ضعیف، در چارچوب قانون کار تعدیل گشته و با نظارت شرعی و حقوقی، به مرحله اجرا درآید.
۲	مرادی و همکاران (۱۴۰۲)	طراحی الگوی نظارت راهبردی بر تحقق سیاست‌های کلی نظام (حین اجرا) در صنعت دفاعی	الگوی ارائه شده از ۷ بُعد، ۳۳ مؤلفه و ۸۶ شاخص تشکیل شده که به صورت سیستمی شامل نظارت حین اجرا بوده است. ابعاد دیگر این الگو نیز «نظارت بر تدوین ترجمان تحقق سیاست»، «نظارت بر بسترسازی‌های تحقق سیاست» و «نظارت بر الزامات اجرای سیاست» می‌باشد
۳	فرزین و همکاران (۱۴۰۱)	الگوی نظارت راهبردی تحقق سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران	الگوی پیشنهادی از ده بُعد تشکیل شد: نظارت بر ویژگی‌های سیاست کلی تدوین شده، تدوین سیاست کلی، نقشه راه، بسترسازی‌های، اجرا، ویژگی‌های رهبری، ویژگی‌های مجریان، مراجع و عوامل محیطی مؤثر، دستاوردها و فرآیندها، ملاحظات و الزامات نظارت بر تحقق سیاست.

ردیف	نام پژوهشگر / سال پژوهش	عنوان پژوهش	خلاصه نتایج
۴	مرادی و همکاران (۱۴۰۰)	الگوی نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام در صنعت دفاعی	شاخص‌ها تشکیل شده به صورت سیستمی شامل نظارت حین اجرا بوده است. ابعاد شامل «نظارت بر تدوین ترجمان تحقق سیاست»، «نظارت بر بسترسازی‌های تحقق سیاست» و «نظارت بر الزامات اجرای سیاست» بودند
۵	حسین پور و همکاران (۱۳۹۷)	تدوین الگوی نظارت بر سیاست‌های عمومی مصوب مجلس شورای اسلامی	عناصر اصلی نظام نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های عمومی مجلس شورای اسلامی عبارت‌اند از: توجه به راهبردهای اصلی نظام، مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام، توجه به تطبیق سیاست‌های عمومی مصوب در حوزه امور اقتصادی با برنامه توسعه جمهوری اسلامی ایران، ایجاد هماهنگی و وحدت میان نظرات و سیاست‌های دولت و نمایندگان مردم با حفظ استقلال هر یک از آنها می‌باشد.

۴. روش‌شناسی پژوهش

روش کلان پژوهش در مطالعه حاضر روش پژوهش آمیخته (کمی - کیفی) است. اما به منظور تشریح روش‌های پژوهش بکار رفته در پاسخ به سؤالات این پژوهش به تفکیک روش‌های مذکور معرفی می‌شود. در پاسخ به سؤال اول این مقاله به دنبال مقایسه تطبیقی الگوهای نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های آموزشی در کشورهای منتخب و ایران است. این بخش از پژوهش از دیدگاه ساختاری، یک پژوهش بنیادی و از دیدگاه روش‌شناسی یک پژوهش توصیفی و مقایسه‌ای - تحلیلی است که یافته‌های آن می‌تواند مورد استفاده سیاست‌گذاران آموزشی قرار گیرد. در این ارتباط کشورهای ژاپن، فنلاند، انگلستان و ایالات متحده آمریکا به عنوان نمونه آماری به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. علت انتخاب این کشورها، توزیع جغرافیایی و انتخاب کشورها از اکثر قاره‌های پرجمعیت، پیشرو بودن برخی از کشورهای منتخب در امر سیاست‌گذاری حوزه آموزش عمومی در جهان و نتایج آزمون‌های دانش‌آموزی بین‌المللی کسب‌شده توسط دانش‌آموزان برخی از این کشورها بود. از طرفی نتایج درخشان دانش‌آموزان کشورهای فنلاند و ژاپن در آزمون‌های بین‌المللی

مانند آزمون‌های تیمز و پرلز و حضور این کشورها در دو قاره آسیا و اروپا علت اصلی انتخاب این دو کشور، گستردگی جغرافیایی، قومی و جمعیتی کشور ایلات متحده آمریکا علت انتخاب این کشور و درنهایت پیشرو بودن نظام آموزش عالی کشور انگلستان در امر آموزش علوم تربیتی و تربیت معلم در جهان علت انتخاب این کشور به صورت اخص در این پژوهش بوده است. از کشور ایران هم دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش به عنوان اصلی ترین نهاد سیاست گذار به عنوان نمونه آماری انتخاب شد. بدیهی است ساختار قابل اصلاح اداری و تشکیلاتی دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش جهت پیگیری اجرای مصوبات، نقص در چارچوب گزارش اجرای مصوبه به نهادهای درونی و بیرونی مجری که منجر به ابهام در ارائه گزارش نهاد یا نهادهای مجری درونی و بیرونی مصوبه خواهد شد، دسته بندی ناقص مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش توسط دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، توجه ناکافی به نگاشت نهادی مناسب و جامع در خصوص مجریان داخلی و خارجی مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، توجه ناکافی به طراحی شاخص های تعیین کننده میزان اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، تعامل ناکافی دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش با نهادهای درونی و بیرونی مجری مصوبات، توجه ناکافی شورای عالی آموزش و پرورش به ارائه گزارش ادواری از میزان تحقق و اجرای مصوبات خود در صحن شورا (مثلاً هر سه ماه یکبار)، فرهنگ گریز از خودارزیابی در این شورا، که منجر به عدم ارائه گزارش دقیق نهادهای درونی مجری مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش شده است، فرهنگ گریز از ارائه پاسخ و گزارش عملکرد در این شورا، که منجر به عدم ارائه گزارش دقیق نهادهای بیرونی مجری مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش شده است، توجه ناکافی به اجرای چرخه کامل ارزیابی - درونی و بیرونی - و تنها پرداختن به ارزیابی درونی که منجر به عدم تعیین تکلیف قانونی نحوه نظارت نهادهای فرا دولتی مرتبط بر اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش شده است، درگیری اذهان عمومی بر حل مشکلات روزمره و معیشتی که منجر به عدم مطالبات اجتماعی آحاد مردم در خصوص میزان اجرای مصوبات مرتبط با حوزه آموزش عمومی از وزارت آموزش و پرورش شده است و نهایتاً ماهیت دیر بازده بودن حوزه تعلیم و تربیت رسمی عمومی که منجر به عدم امکان پیگیری نتایج حسن اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش شده است، از مهم ترین علل انتخاب این شورا به عنوان نمونه آماری در این پژوهش بود. به منظور پاسخ به سؤالات دوم و سوم پژوهش از روش تحلیل مضمون استفاده شد. ابزار اندازه گیری در این بخش از پژوهش پرسشنامه نیمه ساختاریافته بود.

در این بخش از پژوهش نمونه آماری شامل جدول (۳)، به صورت هدفمند انتخاب شدند. گفتنی است که حجم نمونه آماری در این بخش ۳۰ نفر تعیین شد و به دلیل گستردگی و تنوع مفاهیم موضوع پژوهش حاضر محقق ضمن مصاحبه با این ۳۰ نفر نمونه آماری که به روش هدفمند انتخاب شده بودند به اشباع نظری رسید. در نهایت در این بخش از پژوهش به منظور تحلیل مضامین متن مصاحبه‌ها از نرم‌افزار مکس کیودا استفاده شد. روش بررسی پایایی متن مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته در این طرح، محاسبه آلفای کرونباخ و محاسبه همبستگی درون سؤالی بوده و به منظور بررسی روایی متن مصاحبه‌ها از تحلیل تأییدی جهت تأیید روایی سازه و تحلیل تابع تمایز جهت تأیید روایی تشخیصی متن مصاحبه‌ها استفاده شد. از طرفی به منظور استفاده از روش داده بنیاد اشتراوس کوربین (۱۹۹۸) از ابزار اندازه‌گیری مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده و در طراحی این پرسشنامه از نتایج مطالعه تطبیقی مراحل گذشته استفاده شد. برای تأمین روایی و پایایی در این قسمت از پژوهش، از روش گوبا و لینکلن (۱۹۸۵)، که مشتمل بر شاخص‌های چهارگانه مقبول بودن، قابلیت انتقال، اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری است، استفاده شد. در نهایت به منظور پاسخ به سؤال چهارم مقاله، از روش مطالعات توصیفی میدانی و با ابزار پرسشنامه محقق ساخته و به منظور بررسی روایی پرسشنامه محقق ساخته اعتبارسنجی الگوی پیشنهادی از ضریب روایی محتوایی CVR (۰/۷۷) و جهت تعیین پایایی از روش محاسبه آلفای کرونباخ (۰/۸۷)، استفاده شد. جامعه آماری این بخش نیز مطابق جدول ۳، ۶۰ نفر تعیین و این افراد به صورت هدفمند و گلوله برفی انتخاب شدند.

جدول ۳: اطلاعات جمعیت شناختی نمونه آماری بخش کیفی و کمی طرح
(طراحی مدل پیشنهادی).

اطلاعات جمعیت شناختی نمونه آماری بخش کیفی				
نام دستگاه	سمت	تعداد	جنسیت	مدرک تحصیلی
شورای عالی آموزش و پرورش	مدیر ارشد	۱ نفر	مرد	دکترای تخصصی
		۱ نفر	مرد	دکترای تخصصی
	مدیر میانی	۱ نفر	مرد	دکترای تخصصی
	کارشناس	۱ نفر	زن	کارشناسی ارشد
		۱ نفر	زن	کارشناسی ارشد
	مشاور	۱ نفر	مرد	دکترای تخصصی
	وزارت آموزش و پرورش	مدیر مدرسه	۱ نفر	زن
شورای عالی انقلاب فرهنگی	مدیر ارشد	۴ نفر	مرد	دکترای تخصصی
		۱ نفر	زن	دکترای تخصصی
	مدیر میانی	۷ نفر	مرد	دکترای تخصصی
		۱ نفر	زن	دکترای تخصصی
	کارشناس	۷ نفر	مرد	کارشناسی ارشد
		۳ نفر	زن	کارشناسی ارشد
تعداد کل نمونه آماری		۳۰ نفر		
اطلاعات جمعیت شناختی نمونه آماری بخش کمی				
وزارت آموزش و پرورش	معاون آموزشی مدرسه	۷ نفر	مرد	دکترای تخصصی
		۷ نفر	زن	دکترای تخصصی

اطلاعات جمعیت شناختی نمونه آماری بخش کیفی				
نام دستگاه	سمت	تعداد	جنسیت	مدرک تحصیلی
	مدیر مدرسه	۷ نفر	مرد	کارشناسی ارشد
		۷ نفر	زن	کارشناسی ارشد
	اعضای شورای عالی آموزش و پرورش	مرد	۱۰ نفر	
زن				دکترای تخصصی
مرد				دکترای تخصصی
	اعضای کمیسیون‌های شورای عالی آموزش و پرورش			
			زن	دکترای تخصصی
شورای عالی انقلاب فرهنگی	مدیر میانی	۸ نفر	مرد	دکترای تخصصی
	کارشناس مسئول	۱۴ نفر	مرد	کارشناسی ارشد
تعداد کل نمونه آماری				۶۰ نفر

۹۰

۵. یافته‌های پژوهش

۵-۱. ابعاد و مؤلفه‌های الگوهای راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت در ایران

ناظر بر مطالعات تطبیقی

ضمن بررسی الگوهای راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت در کشورهای منتخب و الگوی نظارت بر حسن اجرای مصوبات آموزشی جاری در شورای عالی آموزش و پرورش درصد توجه هر یک از مدل‌های مذکور در این کشورها به مؤلفه‌ها و شاخص‌های هر یک از این مؤلفه‌ها مبتنی بر چارچوب نظری پژوهش حاضر به روش فازی محاسبه شد که نتایج به‌دست‌آمده در جدول (۴) به‌صورت خلاصه آمده است. شایان ذکر است که درصدی از

موجود در این جدول، بدین صورت محاسبه شده‌اند که تعداد شاخص‌های هر الگو برای هر کشور بر تعداد شاخص‌های استخراج شده در مؤلفه‌های الگوی پیشنهادی این پژوهش (جدول ۶) تقسیم شده و عدد حاصل در عدد ۱۰۰ ضرب شده است.

جدول ۴: درصد توجه هریک از مدل‌های بررسی شده به مؤلفه‌ها و شاخص‌های مرتبط با چارچوب نظری.

مؤلفه	شاخص‌ها	ایران	ژاپن	آمریکا	فنلاند	انگلستان
ارزیابی میزان اجرای سیاست آموزشی	ارزیابی منافع حاصله به نسبت منابع و هزینه‌های صرف شده (کارایی)	۷	۴۸	۶۵	۶۶	۳۳
	ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر گروه‌های هدف (اثربخشی)	۹	۵۴	۵۴	۵۹	۶۰
	ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر جامعه (پیامد)	۲	۵۹	۵۹	۵۵	۳۴
	ارزیابی میزان تطبیق سیاست آموزشی با چشم‌انداز آموزشی	۲	۶۵	۶۵	۵۲	۷۹
	ارزیابی کسب رضایت عمومی و ارتقای سطح آموزشی جامعه	۲	۵۴	۵۴	۵۹	۳۳
ارزیابی اثرات اجرای سیاست‌های آموزشی	میزان تغییر و اصلاح در شیوه اجرای مصوبه آموزشی	۸	۵۹	۵۹	۵۸	۶۰
	میزان تغییر و اصلاح در نحوه تصویب سیاست آموزشی	۴	۴۳	۴۳	۶۶	۳۴

مؤلفه	شاخص‌ها	ایران	ژاپن	آمریکا	فنلاند	انگلستان
ارزیابی اثرات اجرای سیاست‌های آموزشی	میزان تغییر و اصلاح در شکل‌گیری سیاست آموزشی	۰	۴۴	۵۵	۶۵	۷۹
	میزان تغییر و اصلاح در دستور گذاری سیاست پیشنهادی آموزشی	۲	۴۸	۵۲	۶۴	۳۳
ارزیابی فرآیند اجرایی سازی سیاست آموزشی	ارزیابی نحوه ابلاغ مصوبه سیاست آموزشی	۱۲	۵۹	۶۵	۵۲	۷۹
	ارزیابی تدوین بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های اجرای سیاست آموزشی	۲۴	۶۵	۵۴	۵۹	۳۳
	ارزیابی میزان اجرای سیاست آموزشی	۵۶	۵۴	۵۹	۵۸	۶۰
	نظارت بر نحوه و فرآیندهای ارزیابی اجرای سیاست آموزشی	۲۳	۳۴	۴۳	۶۶	۳۴

در این پژوهش نتایج مقایسه مؤلفه‌ها و شاخص‌های راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت در کشورهای منتخب و ایران به این شرح است: با توجه به نتایج جدول (۴)، مدل‌های نظارت بر اجرای مصوبات آموزشی ایران با کشورهای منتخب در توجه به مؤلفه ارزیابی سیاست آموزشی و شاخص‌های مرتبط با آن تفاوت معناداری وجود دارد. علت این اختلاف می‌تواند به این دلیل باشد که در ایران به‌منظور ارزیابی سیاست‌های فرهنگی الگویی وجود ندارد که اجزای آن تأمین‌کننده پاسخگویی به شهروندان، میزان کمی دستیابی به اهداف و نیز میزان کارایی سیاست‌ها را نشان دهد تا اقدامات لازم برای اصلاح صورت پذیرد. ولی در کشورهای منتخب، شاخص‌های مزبور به‌طور مستمر مورد ارزیابی قرار گرفته و کسب

رضایت عمومی و ارتقای سطح علمی جامعه توسط سازمان‌های ارزیابی‌کننده رصد می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که میزان اهمیت نسبی مدل‌های کشورهای منتخب به مؤلفه ارزیابی سیاست آموزشی از ایران بالاتر است.

همچنین با توجه به نتایج جدول (۴) مدل‌های راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت در کشور ایران با کشورهای منتخب در توجه به مؤلفه بازخورد از اجرای سیاست آموزشی و شاخص‌های مرتبط با آن تفاوت معناداری وجود دارد. علت این اختلاف می‌تواند به این دلیل باشد که در ایران بازخورد منظم در اجرا و تصویب سیاست‌های آموزش و پرورش تنها بر عهده واحدهای نظارتی قوای سه‌گانه است که بخش خصوصی و نهادهای دولتی اعم از روزنامه‌ها و رسانه‌ها نقش کمتری در این زمینه دارند. اما در کشورهای منتخب، بازخورد منظم اجرای سیاست‌های آموزشی نه تنها توسط واحدهای نظارتی نیروهای دولتی انجام می‌شود، بلکه سازمان‌های غیردولتی، روزنامه‌ها و رسانه‌ها نیز نقش بسیار فعالی دارند و می‌توان نتیجه گرفت که توجه مدل‌های کشورهای منتخب به مؤلفه بازخورد از اجرای سیاست‌های آموزشی در این کشورها به شکل معناداری از الگوی ایرانی بالاتر است. در این مرحله نیروهای اجتماعی و سازمان‌های مردم‌نهاد اعم از روزنامه‌ها و رسانه‌ها باید به‌طور مرتب نسبت به اجرای مصوبات آموزش و پرورش بازخورد داده و کاستی‌ها و مشکلات موجود در سیاست‌ها و مصوبات آموزش و پرورش را به‌سرعت کشف کنند تا به‌موقع بازنگری و اصلاح شود و از این طریق، عملکرد سازمان‌های مدیریت آموزش دولتی، غیردولتی و دولتی را بهبود بخشند.

۵-۲. ابعاد و مؤلفه‌های الگوی پیشنهادی راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت

کشور

تحلیل محتوای مصاحبه‌ها جهت تعیین ابعاد، مؤلفه‌های الگوی پیشنهادی راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۵: مفاهیم و کدها گام شناسایی ابعاد، مؤلفه‌های الگوی پیشنهادی.

ردیف	مؤلفه	کدها	تعداد کدها
۱	ارزیابی منافع حاصله به نسبت منابع و هزینه‌های صرف شده (کارایی)	A1.5; A2.2; B1.17; B1.18; B1.19; B1.20; B1.21; B11.2; B11.3; B16.3; B17.2; B18.7; B19.4; B19.5; B19.6; B2.7; B2.29; B4.7; B6.2; B6.3; B6.4; B7.3; B7.4; B7.5; B7.6; B7.7; B7.8; B7.9; B8.12; B8.13; B8.14; B8.15; B8.16	۳۴
۲	ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر گروه‌های هدف (اثربخشی)	B1.42; B1.43; B1.44; B1.45; B1.46; B10.16; B10.17; B10.18; B10.19; B11.19; B12.15; B12.16; B12.17; B12.18; B12.19; B13.7; B14.16; B15.9; B2.25; B2.26; B20.11; B20.12; B20.13; B20.14; B3.13; B4.15; B8.28; B8.29; B8.30; B8.31; B9.9; B9.10	۳۲
۳	ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر جامعه (پیامد)	B1.8; B1.9; B1.10; B1.11; B1.12; B1.13; B10.1; B10.2; B10.3; B12.4; B14.3; B14.4; B14.5; B15.2; B19.2; B2.4; B2.5; B2.6; B20.7; B3.3; B3.4; B4.5; B4.6; B6.1; B8.6; B8.7; B8.8; B8.9; B9.3	۲۹
۴	ارزیابی میزان تطبیق سیاست آموزشی با چشم‌انداز آموزشی	A7.4; A7.5; B1.47; B1.48; B10.20; B12.20; B14.20; B16.7; B17.6; B2.27; B2.28; B22.8; B3.14; B4.16; B4.17; B5.10; B6.19; B7.20; B8.32; B8.33; B8.34; B9.11	۲۲
۵	ارزیابی کسب رضایت عمومی و ارتقای سطح آموزشی جامعه	A1.9; A1.10; A2.4; A3.7; A4.3; A4.8; B11.15; B11.16; B11.17; B14.15; B15.7; B18.17; B18.18; B4.13; B5.8; B8.25; B8.26; A4.1	۱۸
۶	میزان تغییر و اصلاح در شیوه اجرای مصوبه آموزشی	A1.6; A4.5; B1.22; B14.8; B15.3; B15.4; B18.8; B18.9; B19.7; B19.8; B2.8; B22.6; B4.8; B7.10; B7.11	۱۵
۷	میزان تغییر و اصلاح در نحوه تصویب سیاست آموزشی	A3.4; A3.5; A6.1; A6.2; B12.7; B12.8; B12.9; B14.10; B16.5; B2.9; B2.10; B4.9; B6.5; B6.6; B8.20	۱۵
۸	میزان تغییر و اصلاح در شکل‌گیری سیاست آموزشی	A1.7; A1.8; A3.6; A4.2; A4.6; A5.1; A6.3; A7.1; B11.11; B11.12; B11.13; B13.2; B17.3; B4.10	۱۴

ردیف	مؤلفه	کدها	تعداد کدها
۹	میزان تغییر و اصلاح در دستور گذاری سیاست پیشنهادی آموزشی	A1.11; A3.8; A4.4; A4.9; A5.5; A6.5; B11.21; B13.9; B14.21; B18.20; B3.15; B7.21; B9.12	۱۳
۱۰	ارزیابی نحوه ابلاغ مصوبه سیاست آموزشی	B1.51; B10.21; B11.23; B13.10; B14.26; B16.9; B18.21; B18.22; B22.11; B5.14; B5.15; B8.37; B8.38	۱۳
۱۱	ارزیابی تدوین بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های اجرای سیاست آموزشی	A1.1; B15.1; B16.1; B18.1; B18.2; B18.3; B18.4; B18.5; B19.1; B2.1; B20.1; B3.1; B3.2	۱۳
۱۲	ارزیابی میزان اجرای سیاست آموزشی	B1.4; B1.5; B1.6; B1.7; B12.3; B14.2; B2.3; B20.6; B21.1; B9.1; B9.2	۱۱
۱۳	نظارت بر نحوه و فرآیندهای ارزیابی اجرای سیاست آموزشی	B1.14; B12.5; B12.6; B18.6; B19.3; B3.5; B7.1; B8.10; B9.4; B9.5; B9.6	۱۱

۹۵

به منظور حفظ محرمانگی، از ذکر نام افراد مورد مصاحبه خودداری شده است و برای ارجاع به آنها به ترتیب برای افراد مشارکت کننده در نمونه آماری بخش کیفی از طرف (شورای عالی آموزش و پرورش و وزارت آموزش و پرورش) و شورای عالی انقلاب فرهنگی از حروف A و B استفاده شده است. بنابراین به عنوان نمونه کد A1.5 نشانگر پنجمین کد مستخرج از مصاحبه با اولین فرد شاغل در شورای عالی آموزش و پرورش و یا آموزش و پرورش می باشد. جدول ۶: تحلیل محتوای مصاحبه‌های گام شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های مدل پیشنهادی.

تعداد کد	مؤلفه	بعد
۳۴	ارزیابی منافع حاصله به نسبت منابع و هزینه‌های صرف شده (کارایی)	ارزیابی میزان تحقق اهداف اجرای سیاست آموزشی
۳۲	ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر گروه‌های هدف (اثربخشی)	
۲۹	ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر جامعه (پیامد)	
۲۲	ارزیابی میزان تطبیق سیاست آموزشی با چشم‌انداز آموزشی	
۱۸	ارزیابی کسب رضایت عمومی و ارتقای سطح آموزشی جامعه	
۱۳۵	مجموع تعداد کدها	

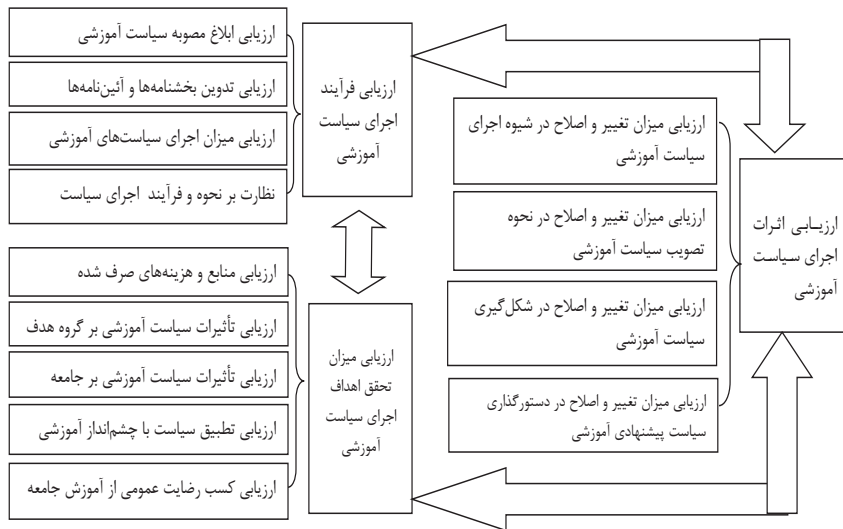
تعداد کد	مؤلفه	بعد
۱۳	ارزیابی نحوه ابلاغ مصوبه سیاست آموزشی	ارزیابی فرآیند اجرایی سازی سیاست آموزشی
۱۳	ارزیابی تدوین بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های اجرای سیاست آموزشی	
۱۱	ارزیابی میزان اجرای سیاست آموزشی	
۱۱	نظارت بر نحوه و فرآیندهای ارزیابی اجرای سیاست آموزشی	
۴۸	مجموع تعداد کدها	
۱۵	ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در شیوه اجرای مصوبه آموزشی	ارزیابی اثرات اجرای سیاست‌های آموزشی
۱۵	ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در نحوه تصویب سیاست آموزشی	
۱۴	ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در شکل‌گیری سیاست آموزشی	
۱۳	ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در دستور گذاری سیاست پیشنهادی آموزشی	
۵۷	مجموع تعداد کدها	

با توجه به نتایج به دست آمده در جداول (۵) و (۶)، با توجه به پیاده‌سازی نتایج مصاحبه‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌های مستخرج از آنها در نرم‌افزار مکس کیودا و همچنین، استخراج مفاهیم و کدهای گام شناسایی ابعاد، مؤلفه‌های الگوی پیشنهادی و ضمن تحلیل محتوای مصاحبه‌های گام شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های مدل پیشنهادی، مؤلفه‌های ارزیابی میزان تحقق اهداف اجرای سیاست آموزشی با مؤلفه‌های ارزیابی منافع حاصله به نسبت منابع و هزینه‌های صرف شده (کارایی)، ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر گروه‌های هدف (اثر بخشی)، ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر جامعه (پیامد)، ارزیابی میزان تطبیق سیاست آموزشی با چشم‌انداز آموزشی و ارزیابی کسب رضایت عمومی و ارتقای سطح آموزشی جامعه، به عنوان بعد اول و ارزیابی فرآیند اجرایی سازی سیاست آموزشی با مؤلفه‌های ارزیابی نحوه ابلاغ مصوبه سیاست آموزشی، ارزیابی تدوین بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های اجرای سیاست آموزشی، ارزیابی میزان اجرای سیاست آموزشی و نظارت بر نحوه و فرآیندهای ارزیابی اجرای سیاست آموزشی

به عنوان بعد دوم و ارزیابی اثرات اجرای سیاست‌های آموزشی، با مؤلفه‌های ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در شیوه اجرای مصوبه آموزشی، ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در نحوه تصویب سیاست آموزشی، ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در شکل‌گیری سیاست آموزشی و ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در دستورگذاری سیاست پیشنهادی آموزشی، به عنوان بعد سوم و در مجموع به عنوان ابعاد و مؤلفه‌های الگوی پیشنهادی راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت انتخاب شدند.

۵-۳. الگوی پیشنهادی راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت.

۹۷

شکل ۱: الگوی پیشنهادی راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت در کشور.

۵-۴. حدود اعتبار الگوی پیشنهادی راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت

در این بخش نظر خبرگان و متخصصان حوزه سیاست‌گذاری تعلیم و تربیت در کشور در خصوص میزان اعتبار مدل نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، مورد بررسی قرار گرفته است و مقیاس تبدیل ملاک‌های کمی به کیفی در مورد نظر خبرگان در خصوص میزان اعتبار مدل پیشنهادی و معیارهای تبدیل ملاک‌های کمی به کیفی در تصمیم‌گیری خبرگان در جدول (۷) ارائه شده است.

جدول ۷: مقیاس و معیارهای تبدیل ملاک‌های کمی به کیفی در نظرات و تصمیم‌گیری خبرگان.

مقیاس تبدیل ملاک‌های کمی به کیفی در نظرات خبرگان					
۱	۲	۳	۴	۵	مقیاس کمی
خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	مقیاس کیفی
معیارهای تبدیل ملاک‌های کمی به کیفی در تصمیم‌گیری خبرگان					
۱ تا ۲/۳۴		۳/۶۹ تا ۲/۳۵		۳/۷۰ تا ۵	
نامعتبر		نسبتاً معتبر		معتبر	
				معیار تصمیم کمی	
				معیار تصمیم کیفی	

۹۸

همچنین اطلاعات و آمار حاصل از اجرای آزمون t تک گروهی و نتایج حاصل از این آزمون در جدول (۸)، ارائه شده است.

جدول ۸: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای پیرامون بررسی میزان اعتبار مدل پیشنهادی از دیدگاه متخصصان.

N	مؤلفه‌های مدل	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری	میزان اعتبار
۱	میزان اهمیت مدل پیشنهادی	۴/۳۰	۰/۸۴۱	۲۵/۳۹۹	۰/۰۰۱	معتبر
۲	میزان انسجام و هماهنگی ابعاد و مؤلفه‌های مدل پیشنهادی	۴/۲۵	۰/۷۰۰	۲۹/۶۹۴	۰/۰۰۱	معتبر
۳	میزان جامعیت مدل پیشنهادی	۴/۳۸	۰/۵۸۰	۳۸/۰۸۸	۰/۰۰۰	معتبر
۴	میزان واقعیت ویژگی‌های مدل پیشنهادی	۴/۲۲	۰/۷۶۱	۲۷/۴۹۹	۰/۰۲۰	معتبر
۵	میزان جامعیت ویژگی‌های مدل پیشنهادی	۴/۲۶	۰/۸۷۷	۲۴/۱۱۰	۰/۰۰۰	معتبر

N	مؤلفه‌های مدل	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری	میزان اعتبار
۶	میزان تحقق‌پذیری اهداف مدل پیشنهادی	۴/۱۹	۰/۵۷۶	۳۶/۳۸۷	۰/۰۰۰	معتبر
۷	میزان جامعیت اهداف مدل پیشنهادی	۴/۵۰	۰/۵۸۲	۳۸/۲۲۵	۰/۰۰۵	معتبر
۸	میزان انعطاف‌پذیری اهداف مدل پیشنهادی	۴/۰۱	۰/۹۱۰	۲۱/۹۱۰	۰/۰۲۱	معتبر
۹	میزان جامعیت اصول مدل پیشنهادی	۴/۴۴	۰/۵۸۰	۳۸/۲۲۲	۰/۰۰۲	معتبر
۱۰	میزان انعطاف‌پذیری مدل پیشنهادی	۴/۱۹	۰/۸۴۱	۲۵/۳۹۹	۰/۰۰۰	معتبر
۱۱	میزان دقت و صراحت فرآیند اجرای مدل پیشنهادی	۴/۱۷	۰/۹۷۵	۲۱/۸۳۹	۰/۰۰۰	معتبر
۱۲	میزان جامعیت فرآیند اجرای مدل پیشنهادی	۳/۹۰	۱/۲۱۱	۱۵/۸۱۷	۰/۰۰۰	معتبر
۱۳	میزان دقت و صراحت در ساختار تشکیلاتی مدل پیشنهادی	۴/۰۱	۱/۲۲۴	۱۶/۶۹۹	۰/۰۱۱	معتبر
۱۴	میزان کفایت ساختار تشکیلاتی مدل پیشنهادی جهت اجرای آن	۴/۰۲	۰/۹۱۴	۲۱/۹۱۰	۰/۰۰۲	معتبر
۱۵	میزان جامعیت الزامات عملیاتی کردن مدل پیشنهادی	۴/۰۶	۱/۱۵۲	۱۷/۳۲۲	۰/۰۰۰	معتبر
۱۶	میزان تحقق‌پذیری الزامات عملیاتی کردن مدل پیشنهادی	۳/۸۱	۱/۴۲۹	۱۳/۰۱۵	۰/۰۰۹	معتبر

N	مؤلفه‌های مدل	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری	میزان اعتبار
۱۷	میزان توان مدل پیشنهادی در تحقق اهداف خود	۴/۲۴	۱/۴۴۴	۱۳/۸۵۵	۰/۰۰۰	معتبر
۱۸	میزان توان مدل پیشنهادی در ارتقاء کیفیت نظارت	۴/۰۱	۱/۱۱۰	۱۷/۵۷۷	۰/۰۴۵	معتبر
۱۹	میزان تناسب و جامعیت عناصر و اجزای مدل	۴/۰۷	۱/۴۱۲	۱۴/۱۳۶	۰/۰۰۰	معتبر
۲۰	میزان اعتبار مدل پیشنهادی	۴/۰۰	۱/۲۸۴	۱۵/۲۱۵	۰/۰۰۹	معتبر

۱۰۰

مطابق یافته‌های جدول (۷) و (۸)، می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که میزان اهمیت مدل پیشنهادی، میزان انسجام و هماهنگی ابعاد و مؤلفه‌های مدل پیشنهادی، میزان جامعیت مدل پیشنهادی، میزان واقعیت ویژگی‌های مدل پیشنهادی، میزان جامعیت ویژگی‌های مدل پیشنهادی، میزان تحقق‌پذیری اهداف مدل پیشنهادی، میزان جامعیت اهداف مدل پیشنهادی، میزان انعطاف‌پذیری اهداف مدل پیشنهادی، میزان جامعیت اصول مدل پیشنهادی، میزان انعطاف‌پذیری مدل پیشنهادی، میزان دقت و صراحت فرآیند اجرای مدل پیشنهادی، میزان جامعیت فرآیند اجرای مدل پیشنهادی، میزان دقت و صراحت در ساختار تشکیلاتی مدل پیشنهادی، میزان کفایت ساختار تشکیلاتی مدل پیشنهادی جهت اجرای آن، میزان جامعیت الزامات کاربردی و عملیاتی کردن مدل پیشنهادی، میزان تحقق‌پذیری الزامات کاربردی و عملیاتی کردن مدل پیشنهادی، میزان توان مدل پیشنهادی در تحقق اهداف خود، میزان توان مدل پیشنهادی در ارتقاء کیفیت نظارت بر اجرای مصوبات شورای عالی، میزان تناسب و جامعیت عناصر و اجزای مدل و میزان اعتبار مدل پیشنهادی مورد تأیید خبرگان مشارکت‌کننده در طرح قرار گرفت.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش به منظور طراحی الگوی فوق‌الذکر، از روش آمیخته استفاده شده است. ابزار اندازه‌گیری پژوهش در بخش کیفی، مصاحبه نیمه ساختاریافته و در بخش کمی اسناد داخلی و خارجی مرتبط با سیاست‌گذاری حوزه آموزش عمومی بود. نمونه آماری پژوهش در بخش مطالعه تطبیقی، کشورهای ایران، ایالات متحده آمریکا، ژاپن، فنلاند و انگلستان بودند که به صورت هدفمند انتخاب و در بخش کیفی، نمونه آماری شامل اعضای کمیسیون‌ها و کارشناسان شوراهای عالی آموزش و پرورش و انقلاب فرهنگی بوده که تعداد این افراد ۳۰ نفر تعیین و به روش هدفمند انتخاب شدند. در این پژوهش از دو روش مطالعه تطبیقی و تحلیل مضمون استفاده شد. پس از استخراج نتایج بخش تطبیقی و انجام مصاحبه‌ها و رسیدن به حد کفایت نتایج در نرم‌افزار مکس کیودا تحلیل شد و مدل پیشنهادی شامل ابعاد ارزیابی میزان تحقق اهداف اجرای سیاست آموزشی، ارزیابی فرآیند اجرایی سازی سیاست آموزشی و ارزیابی اثرات اجرای سیاست‌های آموزشی پیشنهاد شد. در نهایت از طریق روش پژوهش کمی توصیفی و از طریق پرسشنامه محقق ساخته نسبت به تعیین اعتبار الگوی پیشنهادی قضاوت شد. شایان ذکر است که در الگوی پیشنهادی راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت سه بعد ارزیابی فرآیند اجرایی سازی سیاست آموزشی، ارزیابی میزان تحقق اهداف اجرای سیاست آموزشی و ارزیابی اثرات اجرای سیاست‌های آموزشی، تعیین شد. بعد اول دارای مؤلفه‌های ارزیابی منافع حاصله به نسبت منابع و هزینه‌های صرف شده (کارایی)، ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر گروه‌های هدف (اثربخشی)، ارزیابی تأثیرات سیاست آموزشی بر جامعه (پیامد)، ارزیابی میزان تطبیق سیاست آموزشی با چشم‌انداز آموزشی و ارزیابی کسب رضایت عمومی و ارتقای سطح آموزشی جامعه بود. بعد دوم مؤلفه‌های ارزیابی نحوه ابلاغ مصوبه سیاست آموزشی، ارزیابی تدوین بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های اجرای سیاست آموزشی، ارزیابی میزان اجرای سیاست آموزشی و نظارت بر نحوه و فرآیندهای ارزیابی اجرای سیاست آموزشی را شامل می‌شد. در نهایت بعد سوم الگو دارای مؤلفه‌های ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در شیوه اجرای مصوبه آموزشی، ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در نحوه تصویب سیاست آموزشی، ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در شکل‌گیری سیاست آموزشی و ارزیابی میزان تغییر و اصلاح در دستورگذاری سیاست پیشنهادی آموزشی، تعیین گردید. در عین حال در الگوی پیشنهادی راهبری اجرای مصوبات حوزه تعلیم و تربیت با توجه به ابعاد و مؤلفه‌های معرفی شده در بخش قبل، ۲۱ گام پیشنهاد گردید که این گام‌ها عبارتند از:

گام اول: تدوین پیش‌نویس آئین‌نامه ارزیابی طرح‌های توجیهی لوایح دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی، توسط واحد مدیریت نظارت و ارزیابی دبیرخانه شورای عالی و تصویب آن در این شورا.

گام دوم: طراحی فرم ارزیابی طرح‌های توجیهی لوایح دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی و فرمت تهیه گزارش نظارتی میزان اجرای مصوبات این شورا منطبق بر فرم خام ارزیابی طرح‌های توجیهی لوایح دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی توسط واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی دبیرخانه شورای عالی و اخذ تصویب شورای عالی جهت به‌کارگیری فرم‌های مذکور.

گام سوم: تصویب آئین‌نامه اجرایی نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش در صحن این شورا و اجرای آئین‌نامه.

گام چهارم: ارسال آئین‌نامه مصوب ارزیابی طرح‌های توجیهی لوایح دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی و فرم خام طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی، به کلیه بخش‌های ستادی، غیرستادی، سازمان‌های وابسته و مراکز پژوهشی وزارت آموزش و پرورش جهت استحضار و اقدامات لازم.

گام پنجم: ارسال آئین‌نامه مصوب ارزیابی طرح‌های توجیهی لوایح دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی، فرم خام طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی و فرم خام ارزیابی طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی به کلیه دبیران کمیسیون‌های شورای عالی آموزش و پرورش و نمایندگان استانی جهت استحضار و اقدامات لازم.

گام ششم: آموزش رابطین بخش‌های ستادی و غیرستادی درخواست‌کننده تصویب لایحه از شورای عالی، جهت تکمیل دقیق فرم خام طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی، نحوه ارسال آن به دفتر دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش و توجیه ایشان در خصوص ارسال گزارش‌های نوبه‌ای فرآیند اجرای مصوبه بخش خود، توسط واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی دبیرخانه شورای عالی.

گام هفتم: توجیه دبیران کمیسیون‌ها در خصوص راهنمایی اعضای کمیسیون خود در خصوص نحوه تکمیل صحیح فرم تعیین امتیاز هر لایحه جهت طرح در شورای عالی آموزش و پرورش، توسط کارشناسان واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش.

گام هشتم: آموزش نمایندگان استانی شورای عالی جهت انجام امور نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی در استان مربوط (این آموزش‌ها می‌تواند به صورت آنلاین و یا حضوری صورت گیرد).

گام نهم: ارسال متن لایحه، فرم تکمیل شده طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی و نام نماینده تام‌الاختیار رابط بخش پیشنهاد دهنده لایحه به دفتر دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش و تعیین کمیسیون مرجع در شورای عالی.

گام دهم: ارسال متن لایحه، فرم تکمیل شده طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی و فرم خام ارزیابی طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی، به دفتر کمیسیون مرجع از طرف دفتر دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش.

گام یازدهم: بررسی متن لایحه، طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی و تکمیل فرم ارزیابی طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی، توسط اعضای کمیسیون مرجع در جلسه کمیسیون و ارسال نظرات و فرم تکمیل شده به دفتر دبیر کل شورای عالی.

گام دوازدهم: پس از تصویب لایحه در شورای عالی آموزش و پرورش، یک نسخه از متن لایحه، فرم نهایی تکمیل شده طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی و فرم تکمیل شده ارزیابی طرح توجیهی لایحه دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی توسط کمیسیون مرجع و نام رابط مربوط از دفتر دبیر کل شورای عالی به واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی دبیرخانه شورای عالی ارجاع خواهد شد.

گام سیزدهم: واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی دبیرخانه شورای عالی پس از دریافت مدارک گام قبلی از دفتر دبیر کل شورای عالی، تقویم اجرایی نظارت بر اجرای مصوبه با توجه به زمان‌های مقرر در مصوبه جهت ارزیابی و نظارت بر حسن اجرای آن و فهرست اهداف اجرای مصوبه و شاخص‌های مندرج در طرح توجیهی نهایی با هر هدف استخراج خواهد نمود.

گام چهاردهم: در ادامه کارشناسان واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی دبیرخانه، در قالب یک فرم طراحی شده، اهداف اجرای مصوبه، شاخص‌های ارزیابی تحقق این اهداف، ابزار اندازه‌گیری و سطوح نظارتی هر شاخص را به تفکیک ثبت می‌نمایند.

گام پانزدهم: در این گام واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی دبیرخانه شورای عالی، اهداف اجرای مصوبه، شاخص‌های ارزیابی تحقق این اهداف، ابزار اندازه‌گیری و سطوح نظارتی هر

شاخص از مصوبه‌های را که زمان نظارت بر حسن اجرای آن مصوبه فرا رسیده است به تفکیک مشخص می‌نماید.

گام شانزدهم: پس از جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر شاخص‌های ارزیابی میزان تحقق اهداف مصوبه و صحت‌سنجی اطلاعات و آمار گردآوری شده، واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی نسبت به تهیه گزارش نهایی میزان حسن اجرای مصوبه مطابق فرمت مصوب گزارش نظارت بر حسن اجرای مصوبات، اقدام می‌نماید.

گام هفدهم: ارائه گزارش نهایی میزان اجرایی شدن مصوبه و تحقق اهداف از پیش تعیین‌شده آن به دبیر کل شورای عالی.

گام هیجدهم: در این گام واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، زیر نظام مرتبط با مصوبه‌ای را که میزان تحقق و اجرای آن مطابق الگوی پیشنهادی تعیین‌شده است تعیین خواهد نمود.

گام نوزدهم: تعیین تأثیر میزان تحقق شاخص‌های مصوبه بر میزان اجرایی شدن اهداف، چشم‌انداز، اقدامات و شاخص‌های مندرج در سند برنامه مصوب مرتبط با هر یک از زیر نظام‌های مرتبط با مصوبه و تعیین اثرات و نتایج اجرای مصوبه در تحقق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، توسط واحد مدیریت نظارت و ارزشیابی دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش.

گام بیستم: تهیه و ارائه گزارش مدیریتی شامل تأثرات و نتایج از پیش تعیین‌شده و یا ناخواسته اجرای مصوبه و ارائه راهکارهای سیاستی در خصوص اصلاح و باز کنترل مصوبه مورد نظر.

گام بیست و یکم: تهیه و ارائه گزارش مدیریتی سالانه شامل تأثرات و نتایج اجرای مصوبات سالانه شورای عالی آموزش و پرورش، مقایسه توجه دستورگذاری شورای عالی در خصوص زیر نظام‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و ارائه راهکارهای سیاستی در خصوص اصلاح و باز کنترل روند در دستورگذاری مصوبات در شورای عالی.

محدودیت‌هایی در مسیر اجرای این پژوهش قرار داشت. از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- با توجه به اینکه در داخل کشور پژوهش در خصوص طراحی الگوی نظارت بر حسن اجرای مصوبات حوزه آموزش عمومی به‌ندرت انجام شده بود و به دلیل جدید بودن موضوع، دسترسی به منابع فارسی و لاتین مرتبط با موضوع پژوهش با محدودیت‌های بسیاری روبه‌رو بود.

- تفاوت در ابعاد، مؤلفه‌ها و فرآیندهای اجرایی نظارت بر حسن اجرای مصوبات حوزه آموزش عمومی بین کشورهای منتخب و ایران مطالعه تطبیقی را با دشواری روبرو نمود و این خود نوعی محدودیت برای پژوهش حاضر بود.

- گردآوری نظرات خبرگان به روش‌های مصاحبه نیمه ساختاریافته، پرسشنامه چندگزینه‌ای و پنل خبرگانی بسیار وقت‌گیر بود ولی با مداومت و پیگیری‌های مکرر به صورت تلفنی، حضوری و الکترونیکی اکثر موارد محقق شد.

- در بخش اعتباربخشی مدل پیشنهادی، می‌بایست از اعضای شورای عالی آموزش و پرورش و کارشناسان بخش نظارت و ارزشیابی و کارشناسان دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش بیشتر استفاده می‌شد که عدم دسترسی سریع به ایشان و عدم امکان استفاده از نظرات افراد مذکور در فرآیند اعتباربخشی الگوی پیشنهادی از جمله محدودیت‌های اجرای این طرح بود.

در نهایت پیشنهاد می‌شود، بر اساس یافته‌های این پژوهش دلالت‌های سیاستی زیر توسط نهادهای ذیربط مد نظر قرار گیرد:

- بکارگیری بخش‌های ستادی و غیر ستادی وزارت آموزش و پرورش سفارش‌دهنده لوایح، اعضای کمیسیون‌ها و نمایندگان استانی و قرار دادن عمده فعالیت‌های نظارت بر حسن اجرای مصوبات بر دوش واحدهای پیشنهاد دهنده لایحه جهت تصویب در شورای عالی آموزش و پرورش، در راستای تبدیل نقش اجرایی واحد نظارت و ارزشیابی دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش به نقش راهبری نظارت بر حسن اجرای مصوبات این شورا.

- نظارت دقیق بر فرآیند تصویب مصوبات قبل از تصویب و در دستور کارگذاری لوایح از طریق طراحی و تصویب آئین‌نامه ارزیابی طرح‌های توجیهی لوایح دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی، فرم ارزیابی طرح‌های توجیهی لوایح دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی و فرمت تهیه گزارش نظارتی میزان اجرای مصوبات این شورا منطبق بر فرم ارزیابی طرح‌های توجیهی لوایح دریافتی جهت اخذ مجوز طرح در شورای عالی آموزش و پرورش.

- آموزش رابطین بخش‌های ستادی و غیرستادی درخواست‌کننده تصویب لایحه از شورای عالی آموزش و پرورش، توجیه دبیران کمیسیون‌ها در خصوص راهنمایی اعضای کمیسیون

خود در خصوص نحوه تکمیل صحیح فرم تعیین امتیاز هر لایحه جهت طرح در شورای عالی آموزش و پرورش و آموزش نمایندگان استانی شورای عالی جهت انجام امور نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی در استان مربوط.

- استفاده از قدرت و نفوذ سازمانی شورای عالی آموزش و پرورش و افزایش ضمانت اجرایی مدل نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش در راستای راهبری اجرای مدل مذکور، توسط این شورا از دوروش: ۱. استفاده از امضای دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش در مکاتبات مرتبط با اجرای مدل مذکور و ۲. تصویب مراحل اجرایی و سیاست‌گذاری مدل نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش توسط صحن شورای عالی.

منابع

۱. امراله، امید، و تورانی، حیدر (۱۴۰۳). طراحی و تبیین مدل نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، کارفرما: دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، طرح پژوهش ملی، ایران، تهران.
۲. آیین نامه داخلی شورای عالی آموزش و پرورش، مصوب هیات وزیران مورخ ۱۳۸۱/۱۱/۲۷.
۳. آیین نامه شورای عالی آموزش و پرورش، مصوب مجلس شورای ملی، مورخ ۱۳۴۵/۰۶/۱۷.
۴. رضائی زاده، محمدجواد، و بیرجندی، علیرضا (۱۴۰۲). بررسی الگوی هیئت عالی نظارت بر سیاست های کلی جمهوری اسلامی ایران و قیاس آن با الگوی چینی، *مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی*، ۱۱(۳)، ۳۶۷-۳۸۴، 7.2. 11.3. 1402.11.3. 20.1001.1.23295599. DOR: 20.1001.1.23295599.1402.11.3. 7.2. ۳۸۴-۳۶۷.
۵. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مصوب جلسه ۶۹۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ ۱۳۹۰/۰۷/۰۵.
۶. فرزین، میثم، وحیدی، احمد، و باقری، علی (۱۴۰۱). الگوی نظارت راهبردی تحقق سیاست های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران، *سیاست های راهبردی و کلان*، ۱۰(۳۷)، ۲-۴۰. Doi: 10.30507/jmsp.2021.257164.2154
۷. فضلعلی، مهرداد، و مرادی، مهدی (۱۳۹۸). مدل نظارت راهبردی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، معاونت توسعه مدیریت و برنامه ریزی راهبردی.
۸. کرافت و فورلانگ (۲۰۱۷). *سیاست گذاری عمومی*، ترجمه: دکتر نادر هوشمندیار، نشر شورآفرین، چاپ سوم.
۹. لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش، مصوبه شورای انقلاب اسلامی مورخ ۱۳۵۸/۱۱/۲۷.
۱۰. مرادی، مجید، و منصوریان، مصطفی (۱۴۰۴). شیوه های نظارت بر مصوبات شوراهای فراقوه ای در نظام حقوقی ایران. *دانش حقوق عمومی*، ۱۴(۲)، ۲۰۷-۲۳۱. Doi: 10.22034/QJPLK.2025.2109.1891
۱۱. مرادی، مهدی، فضلعلی، مهرداد، توکلی، غلامرضا، و میلانی نژاد، حمیدرضا (۱۴۰۲). طراحی الگوی نظارت راهبردی بر تحقق سیاست های کلی نظام (حین اجرا) در صنعت دفاعی، *مطالعات بین رشته ای دانش راهبردی*، ۱۳(۵۰)، ۱۳۹-۱۷۱. DOR: 20.1001.1.24234621.1402.13.50.4.9. ۱۷۱-۱۳۹.
۱۲. مرادی، مهدی، و میلانی نژاد، حمیدرضا (۱۴۰۰). الگوی نظارت بر اجرای سیاست های کلی نظام در صنعت دفاعی، *سیاست دفاعی*، ۳۰(۱۱۴)، ۵۹-۹۱. DOR: 20.1001.1.10255087.1400.30.114.3.9. ۹۱-۵۹.
13. Antoninis, M., Alcott, B., Al Hadheri, S., April, D., Fouad Barakat, B., Barrios Rivera, M., ... & Weill, E. (2023). Global Education Monitoring Report 2023: Technology in education: A tool on whose terms?.
14. Ayele, C., Bekele, M., & Tafasse, M. (2024). Monitoring and Evaluation Practices: Implication to Education Policy Implementation in Gambella Region, Ethiopia. *Education Journal*, 13(3), 115-123. <https://doi.org/10.11648/j.edu.20241303.14>
15. Hebbar, P. B., Dsouza, V., Nagelhout, G. E., van Belle, S., Srinivas Prashanth, N., Schayck, O. C. V., ... & Bhojani, U. (2025). A realist evaluation of the implementation of a national tobacco control programme and policy in India. *Health Policy and Planning*, 40(2), 140-152. <https://doi.org/10.1093/heapol/czae081>.
16. Howlett, M., Ramesh, M., & Perl, A. (1995). *Studying public policy: Policy cycles and policy subsystems* (Vol. 163). Toronto: Oxford university press.
17. Katangolo-Nakashwa, N., & Mfidi, F. H. (2025). Exploring the hurdles of implementing National School Health Policy in Namibian Schools: insights from stakeholders. *BMC Health Services*

- Research*, 25(1), 131. <https://doi.org/10.1186/s12913-024-12197-0>.
18. King Alexander, F. (2021). Academic capitalism, privatization and five decades of misguided federal higher education funding priorities and policies in the United States.
 19. Mission, M., Casalaspi, D., & Korman, H. T. (2025). From Policy to Impact.
 20. Nyarko, K., Urmee, T., Whale, J., Simsek, Y., & Haigh, Y. (2025). Assessing the effectiveness of energy policies in accelerating renewable energy-based mini-grid deployment: A case study. *Energy for Sustainable Development*, 85, 101631. DOI:10.1016/j.esd.2024.101631.
 21. Sakwe, B. T. D. Stakeholder Functions in Policy Implementation for Higher Education in Cameroon.
 22. Savandha et al., 2024: 1022 S. D., Azzahra, A., & Kangas, J. (2024). The Integrated Governance Model for Improving Education Quality (IGMEQ): A Comparative Analysis of Indonesia and Finland Systems. *OPSearch: American Journal of Open Research*, 3(5), 1018-1028. DOI:10.58811/opsearch.v3i5.126.
 23. Shams, L., Mobinizadeh, M., Nasiri, T., & Mohammadi, F. (2025). Prioritizing implementation solutions for the urban family physician policy in Iran: a multi-criteria decision-making study. *BMC Health Services Research*, 25(1), 143. <https://doi.org/10.1186/s12913-025-12291-x>.
 24. Singh, A. K. (2025). From policy to practice: Challenges and pathway for advancing multilingual education through India's national education policy 2020. *Policy Futures in Education*. DOI:10.1177/14782103251320532.
 25. Sivutha, O., & Koo, H. Significance of the Education Strategic Plan in Promoting Quality of Education: A Provincial Case Study of Educational Officers on Planning Formulation and Implementation. 33.
 26. Suryana, D., Husna, A., & Mahyuddin, N. (2023). CIPP Evaluation Model: Analysis of Education Implementation in PAUD Based on Government Policy on Implementation of Learning During the Covid-19 Pandemic. *Jurnal Obsesi: Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 7(4), 4386-4396. DOI: 10.31004/obsesi.v7i4.3722.
 27. Vaithianathan, V., Shastri, D. S., Nandakumar, V., Misba, M., Kumar, P. S., & Boopathi, S. (2025). NEP Policy Implementation Strategies in Education in India. In *Educational Philosophy and Sociological Foundation of Education* (pp. 325-356). IGI Global.